

ՀԱՅԿԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՅՈՒՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 թվական—1916 թվական) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանկ, ԿԱՆԻՍԻԿ՝ Ամսական բաժնորգացիներն է 2 ֆրանկ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանկ. Նամակ կամ գրած գրկելու այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ
[ԹԻՒՒ]

1915 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 13 ԴՆ.
(Հ.Տ. 1915 Սեպտեմբեր 30)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ բոլոր զրոյթները: Հարտադրելով վերագրեւորելու չհրատարակուած նկարագրները:
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցման 1 միջակ գիրը 1 ամիսով կարժէ. 1 զիտագիրը 2 ամիսով:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲԱՅՈՒՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐՄԵՆԻԱ"
ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ
(1915 ՕԴՈՍՏՈՍ — 1916 ՅՈՒՆԻՍ)

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 թվական—1916 թվական) բաժնորգացիներն է 20 ֆրանկ (4 տոյար ամե. բիկեան կամ 7 բուրլ և 50 կպի. ուսական) ամէն տեղի համար, ի բաց առեայ Թիւրքիան և Պարսկաստանը, որ կը գրկուի կէս բաժնորգացիով, այսինչն ամբողջ տարեշրջանին համար 10 ֆրանկ բաժնորգացիով: Կարելի է բաժնորգացիութիւն Նաե քանի՜ ամիս համար որ ուղուի, ամսական 2 ֆրանկ (40 սէնդ = 75 կպի.) հաշուելով, կամ 1 ֆրանկ Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար:

Սայունի է արդէն թէ անոնք որ ամբողջ տարեշրջանը արձանագրուած են մեր հրատարակած Օժանդակով եւս Կանանագրին համեմատ, ի բաւուր կունենան Արմենիա ստանալու, քանի՜ անձի համար որ ուզեն իրենց ստացած լրագրի ծրարին մէջ գրուելով և կէս բաժնորգացիով, այսինչն ամբողջ շրջանին համար 10 ֆրանկով կամ ամսական 1 ֆրանկ Կարելի է Նաե Օժանդակի նշանակած բաժնորգի հասցէին ուղղակի գրկել թերթը, 12 1/2 ֆր. (2 1/2 տլր.) բաժնորգացիով:

ԲԱՅՈՒՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻ ՏՐԱՎԱՐՈՒՄ

	Ֆր. անդ.
Ս. Հայ գիւցաղանձի մը	
Բ. — Ե. (Սպանիա)	40
Ը. Թիւրքիայի Հայերն եւ իրենց զրոյցները (Գրեց Մ. Ա. Կարսեան)	50
Թ. և Այսպիսի յաշարար (Ա. Կարսե)	1.40
Ժ. Վրլ	20
ԺԱ. Թատար Բայարիս	20
ԺԲ. Նույնիւր Մ. Փորթուգալեան իրարմ ստանալու անքն	15
Ժ. Մարտիկար հայրենասիր (Պարսկաստանի թերթի մասին ծանուցում)	1.40
ԺԴ. Մ. Գալլի	20
Մարտիկար գործող գրկուի փոստի ծախքը կը վճարուի հրատարակողին:	

ԲՈՎԱՆԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայերը Թիւրքիայի մէջ. — Ուսուե-Թիւրք պատերազմը եւ Հայերը. — Ուսուգործակալը Թիւրքախալապատանի մէջ. — Հայկական լուրեր Լոնտոնէն. — Հայաստանի շարժում Սիւսի մէջ. — Բոր-Սիւսի հասնող Հայերը եւ Մարտիկարները պարտականութիւնը. — Տեղական, — Ուսուի միջնագիրը Պարսկաստան ուղղուած. — Համեմատական պատերազմը. — Պարսկաստան. — Չանազան լուրեր. — Նամակատուի. — Բանասիրական (Համապարհէն). — Ծանուցումներ:

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻՒՐԿԻԱԿԱՆ ՄԷՋ

Վաշինկընէն կը հեռագրեն հոկտ. 5ին թէ Կ.պոլսի ամերիկեան դեսպանը հրահանգ ստացաւ Թիւրքիայի արաքին գործերի նախարարին ըսելու որ եթէ չզադրեցունեն Հայերի կոտորածները, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները և Թիւրքիայի միջև բարեկամական յարաբերութիւնները պիտի փաստին:

Վարչական պաշտօնեաներ այդ մասին բացատրութիւն կուտան թէ Ռ. Դրան հետ գիւնադիտական յարաբերութիւնները խզելու մտա. գրութիւն չկայ, ալ միայն ամերիկեան ժողովրդին և օսմանեան ժողովրդին միջև բարեկամական յարաբերութիւնները խզման վրայ է խօսքը սրպէս զի ցոյց տրուի Թիւրքիային թէ կոտորածների շարունակութիւնը ինչ ազդեցութիւն կուտենայ հանրային կարծիքին վրայ: Վաշինկընէն նոյն ամսաթուով եկած ուրիշ հեռագիր մ'ալ կըսէ թէ Ռ. Դրան պիտի թողաւրէ Ամերիկացի դատաւար (Թերթի Թէպատ) նպատակով Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները երթալ ուղղւ Հայերին մեկնել Թիւրքիանէն (Կերի թէ Հա. Երի մեծ մասը կոտորելէ և բոլոր կարևոր ոյժերը սպառելէ յետոյ, մը. նաքան մի քանի մերերին և երա. խայներին ալ Ամերիկացի դատաւար պիտի թողաւրէ... Խմբ. Արմ.)
— Տէյի Գրոնլեյի թղթակիցը կը-

սէ որ բրոֆէսէօր Տիւթօն Հայերի սոսկալի կոտորածներին վերաբերեալ մանրամաս տեղեկութիւններ կուտայ որոնք իմացած է խարբեր. զի ամերիկեան օւփուտու Գոլէնի պաշտօնեայէ մը. Թղթակիցը կը յարէ որ աղիկների երկու երրորդը և մանչերի վեց եօթերորդը աքսոր. լելով մեռած կամ հարէմների մէջ տեղաւորուած են: Բրոֆէսէօրները բանտարկուելով, չարչարուելով, խեղադրուելով կամ մուծ ու խոնաւ բանտերի մէջ մեռելով մեռած են: Բրոֆէսէօր Պուճիգանեանի, որ իր ուսում կտինպուրկ առած էր, մա. զերն ու եղունգները քաշելով փրցուցած են: Ուրիշ զանազան չարչարանքներ ալ տալէ յետոյ սպաննած են: Բրոֆէսէօր Թէնէքէնեանն ալ միևնոյն չարչարանքների ենթարկւած և յետոյ անօթի թողուած ու Տիւրքիայի ճանապարհին վրայ սպաննուած է:

Ընդհանուր կոտորածին մասն. նակ, բրոֆէսէօր Որբերեան որ իր ուսում առած էր Ռիւնդաուտի մէջ, ուրիշ բրոֆէսէօրի մը չարչարանքների ականատես դառնելով խելագարուած է. զինք Մալմիտա տարած ու սպաննած են: Բրոֆէսէօր Նահիկեան, որ խարբերդի ամերիկեան գոլէնին մէջ ուսում առած էր, սպաննուած է միևնոյն մասն. նակ որ սպաննեցին բրոֆէսէօր Թէնէքէնեանը:

Թղթակիցը կու կընէ միլամու. թիւն մ'ընելու սրպէս զի Հայերի ցատորդ մասը որոնք ուղի մնացած են զեռ, չտեսնեն նոյնպէս իրենց ընտանիքի անդամների առեանդուիլը: Վարդարեւու համար հարէմները, Կ.պոլսի ամերիկեան դեսպան Տ. Մ'օրկընթաու հեռագրելով թէ քան հազար անդիտական սկի պետք է Հայերին նպատակ գործը սկսելու. համար, կըսէ. «Թախանձագին կը խըն. զրեմ մարդկութեան բոլոր բարեկամներէն որ իրենց ձեռքէն եկած ամէն բան ընեն մեզի օգնութեան հասնելու համար» Բրոֆէսէօրի բա-

րեգործական հիմնադրութիւնը 6.000 անգլ. ոսկի տուեր է. Ալթմ Միացեալ Նահանգների բոլոր մեծ քաղաքներին մէջ կամիւններ և մի. գինիներ կը կազմեն առօր համար: — Գերմանական Վէլթիլիէ Չայ. դուկն լրագրիւ հրատարակելով թէ Միացեալ Նահանգների Կ.պոլսի դեսպանը բողոքեր է Հայերի կոտոր. լելուն դէմ, հեռեկալ գիտողութիւնը բրած է որ կը յայտնէ Գերմանների մտայնութիւնը. «Թիւրքերին իրենց գիտնալիք բանն է թէ ինչպէս պետք է վարուին Հայերին հետ և Միացեալ Նահանգները իրենց մեծամասնութեան ապացոյց մը կուտան երբ կուգին անգամ մը եւ մարդկութեան պահպաններ հանդիսանալ այնպիսի խնդիրների առթով որ ուղղակի իրենց չեն պատկանիր: Միացեալ Նահանգները լաւ կընեն եթէ ինչն իրենց ահագին քանակութեամբ զենք ծախելը քա. առեակ համաձայնութեան և իրենց այդ գործողութեան անհամաձայն լինելը մարդասիրական զգացումներէ հետոյ:

ԲՈՒՍԵԻԹԻՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Էլմիսին ապատումուած փախըստականներէն մօտ 2.000 ծնողներ իրենց ազգին անդին ցանցնուած զաւակները յետ առած են: Հիւանդութիւնները սոսկալի են այդտեղ. օրական մօտ 600.700 մահ կը պատահի:

— Վերջերս կուս ի. Վորանցով. Դաշկովի յարուցած միջնորդութեան շնորհով նախարարների խորհուրդը տաճկահայ փախստականներին յատկացուցեր է 300.000 ռուբլի: Ստով ի նպատակ ճանկահայ փախստականներին միևնոյն 800.000 ռուբլի յատկացուած է պետական գանձէն:

Հաշուած է որ 150.000 փախըստականների ապրուստին համար անհրաժեշտ է ամսական 1.125.000 ռուբլի:

— «Հորիզոն»-ի մէջ կը կարգանք հետեւեալը, որ գրուած է իր գիրքէն սեպտ. 2/15/1915 (1)

«Վանի երթ ու գալն սկսած էր, ամեն օր տասնեակ կառքեր, ֆուրգոններ էին գնում դալիս»

Ստացած տեղեկութիւններին նա. յելով՝ գրութիւնը վանում բոլորովին խաղաղ էր:

Մեր առաջին նահանջի ժամա. նակ, Ձէւզթի 500 ասկեարները քաղաքում երեք օր մնալուց յետոյ՝ հեռացել էին:

Վանի հարուստ շինութիւնները համարեա բոլորը վաւաւած. թաւան. ւած էին: Ոայց գաղանթութիւններն ու թաւանը քաղաքում այս անգամ սովորականից չափաւոր էր եղել:

Բերկրից մինչև վան ճանապարհը գիականորով էր բռնւած: Ենոր. հիւ Արամի ձեռք առած կորուստի մի. շոցներին, քաղաքը հետզհետէ մաք. բռնւած էր գիականորով:

Գաղթականների վերադարձը նախկին թափով շարունակուած էր: Գնում էին մեծակ՝ կուշուր, գնում էին ընտանիքներով՝ իրենց քայ. քայլած տնտեսութիւնը կարգաւ. բերու:

Գործին տեղեակ մարդիկ խոր. հուրդ էին տալիս առ այժմ. ընտա. նիքներին հանգիստ թողնել, չվերա. դարձնել:

Իշխանութիւնը թող էր տեղ գաղթականներին տեղաւորել առա. ջին պատահած դատարկ թիւրք կամ քիւրդ գիւղում:

(1) Ինչպէս կերելի, վանի վերագրա. տւմէն վերջ դարձեալ թիւրքերը յարձա. կումներ գործած են վանի շրջակայները եւ վան վերադարձող Հայերը ստիպուել են դարձեալ կովկաս փոխալի եւ իրենցմէ մէկ քանի հարիւր հոգի, որոնք անգէն էին եւ վերադարձող անտարաքան, հա. նապարին կոտորուել են թիւրքերէն եւ ֆիւրսերէն: ԵՄԲ.

Իրերի գրութիւնն այս էր, երբ վանայ լճի շրջանից նոր գոծկան լուրեր հասան Ե նորից ծայր տեղն ծանօթ անցքերը:

— Վերջերս Սե ծովի ափերէն Սոխում հասած յոյն փախստական. ներ պատմած են որ Տրապիզոնի շրջանին մէջ գինուած բաղամթիւ. հայ երիտասարդներ ապաստանած են Դանա հայաբնակ գիւղի լեռնե. բը և ապաստամբութեան դրօշը պար. դած՝ թիւրք կառավարութեան դէմ: Ասոնց միացած է թիւրք կառավա. բութեան հալածուած լազերի պե. ղապետ իսմայիլ պէկը որ կը կոտի թիւրքերի դէմ: Հայեր իրենց յուրը գրած են ուսու գործի յառաջխա. ղացութեան վրայ, եթէ վերջինս ա. բազ վրայ հասնի, ապաստամբերը կը միանան անոր:

— փախստականների վիճակի մա. սին եղած նկարագրութիւնները սարսափելի են պարզապէս. մասնա. տրապէս էլ միածնի մէջ, ամենու. բեք կիներին և երախայիների կիսա. մեռ կմախքներ փռուած են, պա. ռաներ տղտեղութիւնների մէջ մա. հացած, մանուկներ անօթութեան ինկած: Մնտառին մէջ 6.700 ան. թաղ գիւղներ ուռած, ալլակերպ. ւած կը նեխին և 50 միակներ թէն պերկմաններ կը փորեն բայց մահը տեղի արագ կաշխատի քան մշակ. ները և անթաղ գիւղները ճանճերի և որդերի բնակարան կը դառնան բաց օդին մէջ:

Էլ միածնի մէջ Երրայրական Օգ. նութեան կեդրոնական Յանձնաժո. դովը ինչպէս և այդ նպատակին ծա. ռայող ուրիշ յանձնաժողովներ թա. խանձագին կաշի կուղեն օգնելու համար կովկաս փախած Տաճկահա. յերին, բայց արդիւնքը անբաւա. կան եղած է դեռ թշուառութիւն. ները դարմանելու:

Կիցներէն կապասն իրենց հացը:

Տան օր կը տեւէ ծովային այս ճամ. բորգութիւնը — Մարտիէն մինչ Սալո. նիկ: Դամբին՝ անունը նաւի հաշին՝ շատ դժգոհելու առիթ չպիտի ունենայի. եթէ երբեք միշտ նոյն տեսակի կերակուր. ներու կրկնութիւնը ի վերջոյ չզգուցնէին: Աստու սուրճ և չոր հաց, ցերեկին ապուր, բանջարեղենով մը միս և գինի. նոյնը իրկուած, ու գինին է մանուանց որ կը մարսեցնէ ծովու հովին և օդին հետ:

Միջերկրականէն Արշիպեղաղոս անցած ատենը ցերեկապէս ու երկաթապատ հսկալ. Սաքոն մըմեր նաւէն անցողիկ կը պո. հանլէ. պահանջի դործագրութիւնը կէս ժամ կը տեւէ ու ապա Արշիպեղաղոս կը մտնենը, իվերլոյ Թեսալոնիկ, ուր նոյն ձևականութիւն, բայց միշտ սիրալիր ու անխոժոռ:

Սալոնիկ. — Արեւելք ծայր կառնէ Թալոնիկէն, Արեւելք տղիտութեան, կեդ. տի և լպիւր մերկութեան ու ստոր գետ. նաքարաշէտեան Արեւելք, սա մօտաւոր Արեւելք, որը Եւրոպային համար Թիւր. քան կը խորհրդանշէ, և Սելանիկ, երկար արարներու Թիւրք տիրապետութիւնէն յե. տոյ, այսօր յունական իշխանութեան տակ, դեռ Եթիւք կը հոտի:

Նեղ ու Կեղտոտ փողոցները՝ խորդ ու փորդ քարայրաւանդներով, շնորհներու:

— «Մշակ» կը գրէ թէ վանէն թիֆլիս հասած մի անձի ըսածին համեմատ՝ երկրորդ նահանջէն յե. տոյ վանի վարժապետանոցի, Երա. մեան վարժարանի, վան. Տոպաթիւր. թի տպարանի, «Աւետիսեան» գրա. դարան, ընթերցարանի շինութիւն. ները փլատակներին են վերածուած. վտռուած են քիչ շատ աչքի ընկնող տունները. ինչպէս օրինակ Գափա. մաճեանների, Թէրգիպաշեանների, Ճիտէճեանների բնակարանները: Խաչ փողոցի վրայ եղած բոլոր կարևոր շինութիւնները մօխրի են վերած. ւած և տուններէն թանգարժեք իրե. ղէնները գրեթէ բոլորովին թաւան. ւած են: Համեմատաբար քիչ է վը. նասուեր Արարուց թաղը:

ԹՈՒՍ ՋՕՐԱՐԱՆԱԿԸ ԹԻՒՐԿԱՆՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոգրադէն պաշտօնական աղ. բիւրներէ հաղորդուած տեղեկու. թիւներէն կը քաղենք հետեւեալ. ները:

Հոկտ. 3. — Վանի երկրամասին մէջ, մեր զօրքեր կը շարունակեն նեղը ձգել թշնամին Սասանի արե. մըտեան կողմի ուղղութեան մէջ. կոտէ մը յետոյ յաջորդեցան գրաւել անոր գիւղերը. կը շարունակեն հա. լածել թշնամին:

Ջալիլդէի ուսու դորփիւնաւը հոկտ. 2ին ուժակածեց Սե ծովի թիւրքական ամէնէն բանուկ նաւա. հանգիստ Տրապիզոնը և անոր մթե. բանցները ուր երկու ուժգին պայ. թումներ յառաջ բերաւ: Թիւրքա. կան հրետանիները չպատասխանե. ցին: Ետոյ Ջալիլդէի գնաց Ուա. դանաի նաւակայքը ուր գերի բռն. նեց թիւրքական ինքնաշարժ նաւ մը որ հանքածուխով բռնաւորուած

նման սա խանութները, բանջարեղեններու և պտուղներու փառութիւնը, նեխած ձու. կերու տակառներին արձակած դարչնի հոտը, հոս ու հոն կուտակուած և ցիրուցան եղած ամէն տեսակի ազտեղութիւններն ու աւելուցները, բորոտած շունները, վերջա. պէս աղտոտ ու բորբոսած շինութիւնները Սելանիկէ հին մասը կը յատկանշեն ու անով Արեւելք յուշերը կարթնացնեն:

Արևու ծագին ու մայրամուտին սուհ. մանց կազմող սա երկրորդ իր մէջ կը խը. տացնէ աւելի շատ առաջինը քան վերջի. նը, և ծովէն եկած հովը փողոցներու փո. չին կը բարձրացնէ գարշաշտութիւննե. բով հարուստ՝ իշխանելու անցողիկ թէ շուտով Արեւելք պիտի հասնի:

Ժիւրքը, բարձրաձայն սակարկութիւնը, հայհուլը, փողոցային ցոնհիկ խօսքերը ու անոնց հետ անպարկեշտ կիսամերկութիւնը չեն անհետացած հոս ալ, յունական տի. բապետութեան յետոյ նոյնիսկ, և Սելա. նիկէ, Թիւրքիոյ երեքմի մանկէն շատ զարգացած (?) քաղաքը նոյն տէրութեան միւս քաղաքներուն պատկերը կը տայ:

Բոկոսն բռնակիրը իր սապատն ունի ու փողոցի մէկ անկիւնը երկնցած՝ յանա. խորդի կապակէ խանութի մէկ անկիւնը ծալապատիկ նստած՝ սա վաճառականը (?) համբիշին հատկները վերու վար կը դառ. րէ իր թանձրախիտ միտքին ծայրը շար.

էր և զայն տարաւ Պաթում: Նաւը գերի բռնուած ատեն ցամաքէն մի քանի տասնեակ սածէն միայն հեռու կը գտնուէր: Թիւրքերը յաւակնու. թիւնն ունեցան թնդանթաւաղութեամբ և հրացանաձգութեամբ կըռ. ի բռնուելով ուսու յաճանաւին հետ՝ արգիլել իրենց նաւը գրաւել:

— Հոկտ. 6 — Ամրոցի ռազմաւ. կատին վրայ, ի բաց առեալ վանի երկրամասը, մեծ ընդհարումներ չեն եղած:

Ջանազան կէտերի վրայ Թիւր. քերը փորձեր ըրին մեր սահմանա. գըլիւի ուղղութեամբ յառաջանալու. բայց այդ բոլոր փորձեր գիւրու. թեամբ յետ մղուեցան:

Եսառալապազ զօրքերի կոխներ, աւելի կատաղի կերպով, տեղի ունե. ցած են Սե ծովի եզերային մասին մէջ, խոփաի հարաւարեմուտքը և աւելի հեռուն հարաւ արեւելքը, մին. չև Ճորոխ և Օլթա գետերի խառ. նարանը:

Իշխանի երկրամասին մէջ, Ճորո. խի և Օլթաի խառնարանի ռազմա. ճակատին վրայ և աւելի հեռուն, հա. բաւարեւելքը, գրեթէ Թորթում լը. ճէն մինչև Խորասան, մեր հե. տախտիկները յաջողած են մի քանի զննութիւններ կատարել:

Տուլախի երկրամասին մէջ, Եփ. բատի վրայ, Ալաշկերտի հարաւա. կողմը, Մանազկերտի գեպի արեւել. քը և Արճէշի երկրամասին մէջ, վա. նի լճի հիւսիս-արեւելեան ծայրին վրայ, ընդհանրապէս հանգաւորու. թիւն կը տիրէ:

Վան քաղաքի հարաւարեմուտեան կողմը, մեր զօրքեր յաղթելով թիւրք զօրքերի նկատի մը, հոկտ. 3ին, շա. բունակեցին հալածել թշնամին որ վանի լճի հարաւակողմը կը քաշուի

ծելով ու երկար, բարձրաձայն յորանջե. լով: Պաղաւաճաւը երգի շէշերով իր վաճառքը կազդարարէ, ինքը բոկոտն, կեդ. տոտ ու անմաքուր ձեռքերով սեխի, ձմե. բուկի շէրտերը, խաղողի, տանձի և թուղի կողմները տակն ու վրայ ընելով: Հացա. վաճառը իր փուռին առաջ կը կարմրի ու քիթը արեւէ յետոյ խմորը կը պատրաստէ փուռին համար:

Սա ֆէսաւոր «շէրլին»-ը, որու վզին ե. դած օձիքը իւղ կը հոտի ու փողկապին ծայրը իր ընչացները կը շուրթէ, մերթ ափնապիչ անցողիկները կը գիտէ ու զայնս իրեն կը հրաւիրէ, մերթ ալ ու երկար ա. տեն՝ կոտրած աթոռակին վրայ կիլնայ հանգստանալու համար: Տեսակ տեսակ խմիչներ ծախողը իր գլխին կը կրէ մեծ ու փոքր ամաններ՝ բոլորն ալ զգւլի աղ. տերով ծածկուած: Ախտմերկ գեղջկուհի իր մածուն ունի ուսերուն վրայ՝ բաց ու փոշին ցուցադրած: Միսավաճառ սա փոքրիկ ոտն բորիկ փողոցները կը շափէ ու սրնարաններ կը մտնէ զովաբանելով իր ապրանքին աղնութիւնը:

Հաններու և մոմակներու արշաւանքին ենթարկուած ճաշարանի մէջ կերակուրնե. բու ամանները փողոցներու սովածները կը գիւթեն, ու սովածները աղտոտ սեղաննե. բու շուրջը բոլորած՝ իրենց տան մատնե. րով պատաններ կը յափշտակեն միևնոյն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՍ

Սալոնիկ, 8 սեպտեմբեր 1915

Միջերկրականի վրայ. — Նաւը տակաւ կը յառաջանայ կապուտակ լուրին մէջէն, որը մեր նախաձայնիւն համար կեդրոնը եղաւ երկրադունդիս և որը ապա իր ա. փերի վրայ ձեւաւ ու մեծցուց, ծայրագոյն Արեւելքէն յետոյ, Արեւմուտքի քաղաքա. կրթութիւնը:

Մովը հանգարտ է, հազիւ դէմքը կը կնճռէ ու մեր ակամայ տեղափոխութիւնը անզգալի մեղի համար: Ինքը ջինջ՝ մաքուր երկինքը կարտայայտէ և ոչ թէ Սե լեռն նման շար ու անզգամ է: Չարէ սակալն հովը, որը կիլնէ մեղի հետ ու մեր հանգիստը կը խանգարէ սախտականման վրայ և Մամիւրի Ժառանգութիւնը կարթնանայ իմ մէջ, երեք տարիներու վերջինի ժա. ռանգութիւնը... ու դէմքս կը ծածկեմ ցաւը խելու ակուններէն...

Համբին կողմնակէք Մալթ կղզին և Փիրէա: Առաջինը մեղի կընդունի թնդա. նութի մը հարածով ու կարգիլէ երթը իր ափերէն արևի մայրամուտէն յետոյ: Յու. նաստանը մեր նաւի բեւը կը թեթեցնէ իր գաւախներուն համար որոնք «Գաշնա.

հզոր քին երկարութեամբ, յառա-
ջանալով լեռնային ճանապարհներէ,
845 9 հազար սոք բարձր կերճերէ:
— Հոկտ. 9. — Մանազկերտի
կիսախային արեւմտեքը, խափեօլ
լին մօտ, մեր հեծելազորքեր տեղա-
հան ըրին թիւրքական կանոնաւոր,
սիւլաբի և ֆիւրտ հեծելազորքերն
իրենց խրամաններէ:

Մեր լոկատը Ալատաղի երկրա-
մասի ֆիւրտերը յետ մղելով գէպի
Մանազկերտի արեւելակողմը, հասաւ
ստորոտը Սիփանաղ լեռին որ վա-
նի լճի հիւսիսային եզերքի սահմա-
նը կը կազմէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

Լոնտոնէն հոկտ. 7ին կը գրեն մեզ:
Է. Թ. Գրայսի նախաձեռնու-
թեամբ ընդարձակուած և վերա-
կազմուած է Օր. Բապինսընի սկը-
սած «Հայկական նպաստի ֆօնդ»-ը,
երեսփոխանական ժողովի պաշտօնին
մէջ յայտնի հայաստանցի խորհրդ-
դակցութենէն յետոյ:

Տաս օր առաջ ընտրուեցաւ նոր և
գորտաւոր Յաննախումբ մը այցելե-
լու համար Լոնտոնի Լորտ քաղաքա-
պետին և ինդրելու անոր պատուա-
կալ նախագահութիւնը ի նպաստ
Հայկական ֆօնդին: Յաննախումբ
քի Անգլիացի անդամներն են Պ. Գ.
Նօել և Հարօլդ Պրօքթըրները, Անիւ-
րին Ուիլիամս, Թ. Բ. Օ. Գօնըր, Օր-
քայնսըն, Տիկիններ Մաուլին Գօլ
և Հիքսըն, իսկ Հայերէն առանձին
հրաւիրով ընտրուեցան իրրեւ ներ-
կայացուցիչ Հայ ժողովրդին՝ գնդա-
պետ Մարգար Կրէկըրի և Նոր Զու-
ղայիցի պ. Աւետում Յակոբեան,
երկու եռանդուն և հայրենասէր գոր-
ծիչներ, որոնք հիմնապէս կը վայե-
լեն մեր Անգլիացի բարեկամների
բացարձակ փատահութիւնը: Հոկտ.

ամսէն, միևնոյն կերակուրէն, ամէն մէ-
կը անապարելով լաւ ու մեծ պատառը ու-
նենալու, յաճախ մօռնալով իրենց քթի
ձայրին վառած լապտերը, զոր պէտք է
մարել, քանի որ Արեւելին արեւը աւելի
քան լուսաւոր է... ու յաճախ կայծը կե-
րակուրի ամանին մէջ կիլնայ քթ-պըթա-
լով՝ ինչպէս իմ ծխափոտի վերջի մնա-
ցորդը փողոցներու մէջ լնացած ու բազմա-
թանկած իրակոյտներուն մէջ...

Փողոցներու անկիւնները բորակ կը կա-
պեն ու բորակէն վար գարշաւոտ հե-
ղուկը կը ծաւալի տակաւ՝ բանջարեղէնե-
րու կողքին, անցորդի ներկայութեանը ու
խանութպանի քթին տակ: Հեւ ի հեւ վա-
ղող սա քաղաքացիները կոնակ մ'ունին
միայն, ու բորակը կը թանձրանայ պատե-
րուն երեսն ի վեր...

Քայց ինչ որ աւելի քան զգուշի է, գա-
ւայս cafe chantantներն են՝ իրենց դարձա-
հոտ միջնորդութեամբ, և նարկիլէ սեներու աղու-
տըռոցով, ձխախոտներու թանձրացած
ծուրով, ու մանաւանդ chanteuses պի-
տակին տակ թափուած սա պոռնիկներու
կեղտոտ ու լպիլը շարժումներով, մարմա-
խաղերով, որոնց հետ թթացած ու ապա-
կանած երիտասարդներուն փարայ առ փա-
րայ ջրած մի սակարկութիւնը բողբոջին
կը նմանի cafeի կողքին գտնուած մասվա-
նաօի խանութին, ուր անասուններու ա-

15ի ուրբաթ օր Լոնտոնի քաղաքա-
պետարանին մէջ պիտի գումարուի
մի հսկայական միտինգ ի նպաստ
Հայկական ֆօնդին: Լորդ քաղաքա-
պետի նախագահութեան տակ պիտի
խօսին Լորդ Պրայս, Օգսթօրդի ե-
պիսկոպոսը, Կարդինալ Պօրն, Սըր
Էտուին Ռիս և թերեւ Լորդ Քըր-
զօն: Պիտի ուղարկուի 10.000 հրաւի-
րագիր բոլոր բարեկամներու ևակա-
նաւոր Անգլիացիներու:

Անգլիական բոլոր թերթերը մեծ
հետաքրքրութեամբ կը հետեին հայ-
կական ողբերգութեան սարսափնե-
րուն: Յոյս կայ որ միտինգը կունեն-
նայ լաւ հետեանք և կը գործէ մեծ
տպաւորութիւն:

Հ. Գր. Արշակ Սաֆրաստեան
Asiatic Reviewի վերջին թուին մէջ
գրած է մի երկար յօդուած՝ տալով
Հայաստանի ներկայ դրութեան վը-
րայ ամփոփ տեսութիւն մը:

Յիշեալ պարոնը Լոնտոնէն մեկնե-
ցաւ գէպի կովկաս և վան իրրեւ
թղթակից քանի մը անգլիական և
ամերիկեան յայտնի թերթերու:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵԱՐԺՈՒՄ ՍԻՒՒՍԻ ՄԷ:

Ժնէվէն կը ճեղագրեն ինկտ. 10ին.
Հայերին օգնելու համար այստեղ
կազմուած կոմիտէները որոնք գրէ-
թէ 20 տարիէ ի վեր գոյութիւն ու-
նին, Պէրնի մէջ խորհրդածողով մը
գումարեցին որ որոշեց անյապազ
զբաղի այդ դժբաղդ ժողովրդին օգ-
նելու միջոցներով այդ ժողովրդի՝ որ
թիւրքական անգթութիւնը անգամ
մը ևս ջարդակոտոր ըրաւ:

**ԲՈՐ-ՍԱՆՏ ՀԱՍՆՈՂ ՀԱՅԵՐԸ
ԵՒ ՄԱՐՍԷՆԻՆԵՐՈՒ
ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ**

Հեռագիրը կիսապնէ թէ ֆրանսա-
կան յաժանաւորը Հայ փախստա-

րիւնը կը լերդանայ և ուր գետնաքարը ու
պիծակներով քնակած մի կտորները շու-
ներէ կը քաղչին յետոյ սովալուի յաճա-
խողներուն տալու համար՝ անմեղունակ
զէմքով ու քնական պարզամտութիւնով...
Հոն՝ cafe-chantantներու մէջ երկսեռ երի-
տասարդութիւնն է որ կը խամրի և ուր
մարած ոյժերը պահ մը վերակենդանաւա-
լու ցնորքը կը սնուցանեն. հոս՝ մասվա-
նաւներու քով, անկենդանացած մի կտոր-
ներով՝ ամբողջ քաղաք մ'է, որ կապակա-
նի ու տակաւ կայստեռի:

Յրանայի համեմատութեամբ, Սեւանի-
կի կեանքը խիստ թանկ է, աշխատութիւնը
պակաս, նորեկ գաղթականներու պարա-
պորդութիւնը ևայլն պատճառներ մուրաց-
կաններու թիւը քաղաքայական են. մու-
րացկաններ, որոնք պատառ մը հաց, ող-
կող մը խաղող ունենալու համար գետնա-
քարը կը սողան ու անպարկեշտօրէն իրենց
մերկութիւնը կը ցուցադրեն սրճարանե-
րու, ճաշարաններու և փողոցներու մէջ:
Նորեկ կառավարութեան օրէնքները մա-
սամբ դեռ չգործադրուած, թափառալիկ-
ները փողոցը կապրին ու անոնց հետ անար-
գարութիւնը կը թափառի ծովափին, նա-
ւակներու մէջ և շուկաներու բորբոսած
անկիւններու մէջ:

Օրւայ սոսկալի տաքին (25-30) սա ծե-
րուկը մէկ քանի փաթթոցներով ու ծո-

կաններու նոր փոխադրութիւն մը
ևս ըրած են ի Յօր. Սախո:

Հայ կարմիր խաչի ընկերութիւ-
նը հոն փութացած է եղեր անոնց
օգնելու համար: Հեռագիրը կաւել-
ցընէ նաև թէ հակառակ եզրիտա-
կան կառավարութեան հոգածու-
թեան և Հայ գաղութին փոթեման
դրութեան, շատ մեծ թշուառութիւն
կը տիրէ հայաժանքի ենթարկուող
այդ դժբաղդ զոհերուն մէջ ու կը
գովէ իր ցաղնական կոխը այդ ա-
զատուող Հայերուն որք Տէր Արքա-
համ քահանայ Գալուստեանի խրա-
խուսանքովը երեք ամիս շարունակ
կուռած են թիւրքաց զէմ, անոնց-
մէ 6.000ը մեռցնելով:

Այս տեղեկութեանց վրայ, առանց
սպասելու պաշտօնական մարմիննե-
րու վարանումներուն, կը փութամ
յայտնել թէ ես իմ կողմէս պատ-
րաստ եմ մասնակցելու անոնց օգ-
նութեան եթէ Մարսելի Հայ երիտասար-
դաց Միութիւնը հանգանակութիւն մը
բանայ. նոյն իսկ տեղւոյս Հայուհիք
ալ կրնան հանգանակութեան մը
ձեւնարկել եթէ ուզեն: Մենք Մար-
սելլարնակ Հայերս զայս պէտք է
ընենք ոչ թէ առ ի գթութիւն, այլ
մեր երախտապիտութիւնը յայտնե-
լու համար մեր արի հայրենակից-
ներուն որք Հայութեան պատիւը կը
բարձրացնեն:

Մկրտիչ Տէր ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ա Կ Ա Ն

Անցած հինգշաբթի օր (հոկտ. 7)
կէսօրէն յետոյ տեղիս Հայ գաղութի
լիցհանուր ժողովը գումարուեցաւ
Ս. Յարութիւն մատրան մէջ, օրա-
կարգ ունենալով Տ. Եզիշէ քհնյ-
Գալլընճեանի գէմ եղած ամաստա-
նութիւնների մասին խորհրդակցիչ:
Այդ նկատմամբ Հոգաբարձութեան

պատր ֆէւր ունի գլխին և երկար ու
հաստ մուշտակը ծոծրակէն իջնելով՝ փո-
ղոցի աղտեղութիւնները կը մաքրէ իր փե-
շերով, և ծովէն եկած թեթեւ հովը կոնա-
կէն վեր կը բարձրացնէ փողոցին փողինե-
րը, որոնք տակաւ կը հանգչին կամաւոր
բեռնակրի կոնակին, մուշտակի փափուկ
խաւամպերու և փաթթոցի արունքներուն
մէջ... բնակարաններու արժէքը թանկ,
փողին տեղ մը կը փնտռէ հանգստանալու
համար, ինչպէս որ սա թափառալիկը
խանութի մը գոնակներուն տակ կը կծկի
դիւրեայ ցուրտին պատտապարեւու հա-
մար:

Սաղմնիկի Հայերը. — Ստացած տեղե-
կութիւններուս համեմատ, թիւրք տիրա-
պետութեան տակն Սեւանիկի մէջ կային,
80-100 Հայ ընտանիքներ, որոնց մեծ մա-
սը կառավարական պաշտօնեաներ ըլլալով,
իրենց ամսականներու ետեւէն գալիս, երբ
Յոյնը Սեւանիկ մտաւ, ու թերեւ այսօր
թիւրքիոյ բանակներուն մէջ յայն Սեւանիկը
կը փնտռեն:

Այժմ հազիւ թէ 30-40 Հայ ընտանիք-
ներ գտնուին Սեւանիկի մէջ, և այս է
պատճառը, որ Հայ քահանան ալ այնքան
զոհ չէ: Հայերու մեծ մասը խանութ-
պան-վաճառականներ են. կան մէկ քանի
արհեստաւորներ և ազատ ասպարէզի տէր
Հայեր, որոնց մէջ ունինք համբաւած

պատրաստած և երկարապատում
փատտեր պարունակող տեղեկադիրը
կարգացուելով, ժողովը Տ. Գալլըն-
ճեանը Մարսելի հոգաբար չոփուու-
թենէն հրաժարեցնելու տրամադ-
րութեան մէջ գտնուեցաւ. միևնոյն
ժամանակ կարգացուելով Տ. Գալ-
լընճեանին նոյն միջոցին զրկած մէկ
գրութիւնը որով կը յայտարարէր
թէ ժողովրդին մէջ իրեն գէմ հա-
կառակութիւններ ծագած լինելով՝
քար գայթակղութեան չլինելու հա-
մար կը հրաժարէր ինք իր պաշ-
տօնէ, ժողովը ընդունեց հրաժարա-
կանը:

Յետոյ մէկ երկու առաջտիւղիներ
եղան թէ Տ. Գալլընճեանին նիւ-
թական նպաստ մը լինի իր քաղա-
քէս մեկնելուն առթիւ ինչպէս որ
ինք խնդրած էր իր հրաժարագրի
մէջ: Հոգաբարձութեան տոնհրապե-
տը Տիար Յ. Սահաթեանի գիտո-
ղութիւն մ'ըրաւ որ ժողովուրդն
ինչ պիտի լուէ երբ լուէ թէ քահա-
նայն հրաժարեցնելէ յետոյ անոր
դրամական նպաստ ալ տրուած է.
դիտէ՛ք, յարեց, ինչե՛ր կը խստին
ժողովրդին մէջ այս քահանային հա-
մար: Տ. Չէշէեան յանկարծ բացա-
գունեց թէ ժողովուրդը չափաւորներ
են, Արմէնիայի խմբագիր-տնօրէնը
որ իրրեւ ժողովական ներկայ կը
գտնուէր, բուն կերպով խոսքեց
ժողովուրդը արհամարհող այդ նա-
խատական խօսքի գէմ և յայտարա-
րելով թէ ինչ է կարող մասնակցիչ
ժողովի մը ուր Հայ ժողովուրդը
չափաւորներ կը կոչուի, մեկնեցաւ ժո-
ղովտեղէն: Հետեւապէս չենք դիտեր
թէ այնուհետեւ ինչ եղած և ինչ
որոշում տրուած է այդ պատկառելի
ժողովի մէջ...

Մարսելի Հայ երիտասարդաց Միութեան
վարչութիւնը խնդրած է մեղմեցնել

բժիշկներ:

Սեւանիկի հայերու մեծ մասը թիւր-
քիոյ ժողովանայ քաղաքներէն են, կան
նաև Սիւնցիներ, Ռադէշիներ, Թ. Գաթ-
լիներ և վանեցիներ:

Փողոցիկ փողոցի մը մէջ կը գտնուի Հա-
յոց եկեղեցին, ինք ալ փողոցի մէկ քա-
հանայով և մէկ քանի տիրացուներով:
Ասոր հետ միասին եկեղեցին մաքուր ու
կոկիկ է և եղած է ռախը միթարանքի ու
սփոփանքի բոլոր այն Հայերուն համար,
որոնք Սեւանիկ ընկած են ու առաջնորդի
պէտք ունեցած են:

Եկեղեցիի ու տեղացի նշանաւոր Հայե-
րու նախաձեռնութիւնով տակ մէկ քանի
օր առաջ հոգեհանգիստ կատարուած է եղեր
թիւրք կառավարութեան ձեռքով խողովո-
ւած Հայերուն համար. հոգեհանգստին
ներկայ եղած են հիւպատոսներ, որոնց
բողոքագիր մ'ալ տրուած է:

Այժմ հոս ձեռնարկած է հանգանա-
կութեան, որպէսզի Հայերուն օգնեն և
մասամբ երկրի տառապանքներուն օժան-
դակեն: Կը թի թէ բաժանորդութիւնե-
րով վճարած այս հանգանակութեան գու-
մարը ամսական 500-600 ֆրանկ ըլլալու
է: Գումարը թէն փոքր, բայց ուրախալի
և շնորհաւորելի է այս տեղի Հայերու
այն ձեռնարկը:

Նույնանի թէ Միտիթեան զանա-
պահը Տ. Համբարձում Տիւրկերեան
հրաժարած և իր հրաժարականը
ընդունուած լինելով հոկտ. 10ի
Լիդհանուր ժողովէն, վարչութեան
հոկտեմբեր 11ի նստին մէջ նորոգան-
ւած պահ ընտրուած է Տ. Գարեգին
Քիզիրեան, որի հասցէն է

Mr. Karékin Kizirian
Pâtisserie
4, Place St.-Michel
MARSEILLE

ՌՈՒՍԻԱԻ ՎԵՐՋՆԵԱՐԸ ՊՈԼԿԱՐԻԱԻՆ ՌԵՂՂՈՒՄԸ

Ահաւասիկ այն վերջնադիրը որ
Սոփիաի ռուսական գեսպան Տ. Զա-
վինսքի հոկտ. 4ի երկուշաբթի կե-
սօրէն յետոյ ժամը 4ին յանձնեց
Պուլկարիաի նախարարապետ Տ. Բա-
տուխաւովին, ինչպէս գրուած էր
Արմենիաի նախորդ թափն մէջ:

Պուլկարիաի մէջ այժմ կատարուող
դէպքերը կապացուցանեն թէ Ֆերտի-
նանտ Թագաւորի կառավարութիւնը վերջ-
նական որոշում տուած է իր երկրի բաղ-
դը յանձնելու Գերմանիաի ձեռքը:

Գերմանացի եւ աւստրիացի սպայերի
ներկայութիւնը պատերազմական նախա-
րարութեան եւ գործարանակի սպառնալո-
սին մէջ, զօրքերի կեդրոնացումը Սեր-
պիաի մօտակայ շրջանին մէջ եւ Սոփիաի
դահլիճին մեր թշնամիներէ դրամական
օգնութիւն ստանալը երկար տարակոյսի
տեղ լին թողուր ալ թէ Պուլկարիաի զին-
ւորական պատրաստութիւններն ի՞նչ բա-
նի համար են:

Համաձայնութեան տէրութիւններն ու-
րոնք կը ցանկան իրագործել պուլկար ժո-
ղովրդի փառաբանները, մի քանի անգամ
կանխաւ իմացուցին Տ. Բատուխաւովին
թէ Սերպիաի դէմ ունէ թշնամական
գործողութիւն իրենց դէմ ուղղուած պի-
տի նկատուի: Այդ ազդարարութիւններին
ի պատասխան՝ պուլկար նախարարապե-
տին կողմէ տրուած հաւաստիքներին կը
հակասեն կատարուած եղելութիւնները:

Ռուսիաի ներկայացուցիչը, Պուլկարիա-
ին թիւրքական լեւն ազատուելուն անջն-
ջելի յիշատակովը անոր հետ կոպուած,
չկրնար իր ներկայութեամբ նախագոր-
ծել այն պատրաստութիւնները որ սրտ եւ
դաշնակից ժողովրդի մը դէմ եղ բայրաս-
պան յարակում մը գործելու նպատակով
կը կատարուին:

Հետեւեալէն ռուսական դեսպանը հը-
րաւան ստացած է իր դեսպանատան եւ
հիւպատոսարանի պաշտօնակցներով մէկ-
անոյ մեկնել Պուլկարիաին եւ մէկ պուլկար
կառավարութիւնը քան եւ չորս ժամի
մէջ չնայ իր յարաբերութիւններ պուլ-
կան դատի եւ Ռուսիաի թշնամիներին
հետ եւ չեւեռակէ անմիջապէս անու-
պարի դէն այն դիտարարման սպայները
որոնք Համաձայնութեան տէրութիւննե-
րին դէմ պատերազմող պետութիւնների
գործարանակներն կը վերաբերին:

ՀԱՄԵԼԻՆՊՈԼԿԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ֆրանսական զօրքերը Շաւրոյնի
մէջ երկրորդ և նշանաւոր յոթորդ-
ի ինն մ'այ ունեցան հոկտ. 7ի գի-
շերը: Իրենց սովորական եռանդուն
յարձակումով թշնամիին ձեռքէն իւր-
ւեցին ոչ միայն Գոմիս դիպրո, այլ
և այդ գիպի հիօթապաշտը գտնը
և ոչ և (15) թուահամարով նշանակ-
ւած ըլլակի զազաթը որ գիպին

հետ մէկտեղ մի տեսակ ամրոց կը
կազմէր: Այդտեղ ալ մի քանի հա-
զար զերմանացի զօրք գերի ինկան
Ֆրանսացիների ձեռքը:

— Նոր անգեկութիւնները կը
հաստատեն որ վերջին օրերի ըն-
թացքին մէջ, Լուսի առջև և Ֆրան-
սաի հիստիսակողմը անդիական և
Ֆրանսական ճակատներին դէմ Գեր-
մանների ուժգին հակադարձակումնե-
րը յանգած են իրենց ծանր և բազ-
մակորուստ պարտութեան: Գլխաւոր
յարձակումն բրած են երեքէն չորս
զօրքած իններ օրոք բոլորովին յե-
մուած ու ցրուած են: Դաշնա-
կիցների գծերին առջև թշնամիին
դեմնի վրայ թողած մեռելների թի-
ւը կը հասնի 7էն 8.000ի:

Ֆրանսական զօրքերը հոկտ. 5ին
սկսան իրենց նաւերէն իջնել Սալո-
նիկ: Անգլիական զօրքերն ալ հե-
տեցան իրենց: Երբ ժողովուրդը
ոգևորուած սիրալիր ընդունելութիւն
մ'ըրաւ: Առաջին անգամ լինելով
32.000 դաշնակից զօրք իջած են
Սալոնիկ, որոնցմէ 5.000ը Անգլիացի
էին, մնացածը Ֆրանսացի:

— Պուլկար կառավարութեան կող-
մէն Ռուսիաի վերջնադիրն տրուած
պատասխանը որ ռուս գեսպանին
յանձնուեցաւ հոկտ. 5ի երեքշաբթի
օր ժամը 2ը 40 րոպէ անցած, զո-
հացուցիչ չլինելով, գեսպանը ազ-
դարարեց Տ. Բատուխաւովին թէ
գիւնադիտական յարաբերութիւն
ները խզուած են և իր անցածուղ-
թեր խնդրեց:

Ռուսական, ֆրանսական և անգ-
լիական գեսպանները հոկտեմբեր
7ին մեկնեցան Սոփիաին: Ռուսականը
Բուսնովի ճանապարհով Ռուսմանիա
և անկէ ալ Ռուսիա վերադարձաւ:
Իսկ ֆրանսականն ու անգլիականը
Տէաէաղածի ճանապարհով վերա-
դարձան իրենց երկրները: Պուլկար
կառավարութիւնն ու թագաւորը
իրենց կողմէ պատու իրականներ զրկե-
լով շատ յարգանքով ու պատուաւոր
կերպով ճանապարհ գրին գեսպան-
ները մինչև պուլկարական սահմա-
նադրաւր: Սերպիաի և Պէլժիգի
գեսպաններն ալ մեկնեցան Պուլկա-
րիաին: Ամենքն ալ իրենց պուլկա-
րաբան հպատակների պաշտպանու-
թեան զօրքը յանձնեցին Սոփիաի
հոյանական գեսպանին:

— Կրտսի թէ Աթէնքի գերան-
նական գեսպան Տ. Եւէքի պնդումի
վրայ կատարող թափաւորը
հրաժարեցուցեր է Տ. Եւէքիէն իր
խարտաւրաւութեան:

— Բուսնատանի Նոր նախարարու-
թիւնը կազմուեցաւ հետեւեալներով:
Տիարներ՝
Հալիլա վարչապետ և արտաքին
գործերի նախարար:
Տրակուլա երկրաւորական նախարար:
Բալիս գաղտնական և երկաթուղային:
Թէոդորիս համարին կրթութեան և
ազգային անտեսութեան:
Զօրավար Կամալիյա պատերազ-
մական:

Ծովակալ Գոնդուրիոյիս ծովային:
Տ. Զախմիս որ երբեք կրէտէի
կառավարիչ եղած է, Քառեակ Հա-
մալայիս թեան տէրութիւններին
համակիր կը նկատուի և կըսուի թէ
անոնց հանդէպ բարեհաճ չէզոքու-
թիւն մը պիտի լինի իր քաղաքական
ուղղութիւն և այդ չէզոքութենէ
չպիտի չեզի եթէ ունէ կողմէ Բու-
նաստանի վրայ յարձակում մը չլինի:

— Գերման և աւստրիական
200.000 զօրքեր է բաղկացած ահա-
գին բանակ մը, զօրավար Մաքէն-
սէնի հրամանատարութեամբ, յաջ-
գեցաւ Դանուբ և Սազ գետերէն
անցնելով մտնել Սերպիա:

Պէլկրատ մայրաքաղաքը, կատաղի
կռուի մը յետոյ, հոկտ. 10ին, ինկաւ
Գերմանների ձեռքը: Ինչպէս յայտ-
նի է, պատերազմի առաջին օրերէն
արքունիքը հեռացած է Պէլկրատէն
որ Սաւարիաի ձեռքն ալ ինկաւ այն
ատեն և Սերպերը յետ առած էին ի
վերջոյ: Պէլկրատը դիւրաւ պաշտ-
պանուելիք քաղաք մը չէ:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Թէհրանէն ստացուած տեղեկու-
թեան մը համաձայն, ռուս զօրքեր
երկու անգամ յաջորդաբար ցամաք
իջած են Լնդէլի որ պարսկական փո-
քիկ նաւահանգիստ մ'է կասպից
ծովին վրայ, Կիլանի նահանգին մէջ:
Արտապիլ քաղաքին մէջ քիչ մը գա-
ղար տանելէ յետոյ այդ զօրքեր ուղ-
ղուած են գէպի Ղազվին:

Ռուսիա իր այդ կարգադրութեամբ
կարեւոր պատասխան մը տուած եղաւ
Գերման գործակաւարների Պարս-
կաստանի մէջ գրգռիչ դիրք մը բռն-
նելուն և թիւրքերին ալ Գերման-
յահը գրաւելուն քանի որ պարսիկ
կառավարութիւնն ինք անկարող կը
գտնուի յարգել տալու իր չէզոքու-
թիւնը:

— Գերմանական լրագիրների
գրածին նայելով, սրբազան պատե-
րազմի կուսակից Պարսիկները սպան-
ներ են Սպահանի անգլիական հիւ-
պատուր և հիւպատուարանիանգ-
լիացի զօրքերը:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պետրոգրադէն կը հեռագրեն
հոկտ. 7ին թէ Կովկասի նոր փա-
խարքայ Նիկոլա մեծ գուքը հա-
սեր է Թիֆլիս ուր երկրին զանա-
զան ժողովուրդների կողմէն շատ
լինում ընդունելութիւն մ'եղեր է
իրեն:

— Պետրոգրադի լրագիրներին
նայելով, ռուսական Ռուսիաին և
Լիթուանիաի մեծ գաւաթներէն փա-
խարտական Պետրոգրադ: Մոսկուա,
Վիէն, Խարկով և այլ քաղաքներ
աղաւաղուած ճաշակաւորների թիւը
4 1/2 միլիոնի կը հասնի: Ռուս կա-
ռավարութիւնը այդ փախտական-
ներին օգնութիւն հասցնելու մեծ
լանքեր կընէ: 25 միլիոն բուրլի

յատկացուցեր է ամէնէն տեղի կա-
րօտներին բաշխուելու: Տուածի այն
անդամներ որոնք օգնութեան յանձ-
նախումբ մը կազմած են, կարծիք
յայտեն են թէ 200 միլիոն բուրլի
պէտք է այդ փախտականների բո-
լոր պէտքերը հոգալու համար:

— Անգլիաի և Ֆրանսաի փոխա-
ռութիւնը Ամերիկայի Միացեալ-Նա-
հանգներին մէջ մեծ յաջողութիւն
ունեցած է և ամբողջովին ստորա-
գրուած է: 500 միլիոն տղարի այս
փոխառութիւնը ճամսի համար պա-
տերազմական ծախքերին կը բաւէ:
Եթէ հարկ լինի երկրորդ վեցամ-
սեակի համար ալ փոխառութիւն
մ'ընելու այժմէն յօժարութիւն ցոյց
կուտան Ամերիկացիները:

ՆԱՄԱԿԱՍՏՈՒՓ

Լիոն. Պ. Թ. — Այս միջոցիս ըս-
պառած է կը յուսանք քիչ ատենէն
նորէն ստանալ և զրկել:
Փարիզ. Հ. Տ. Մ. — Կարգացէք
վերսի պատասխանը:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Հարաւային Ամերիկայի Սան Բաւ-
լօ քաղաքէն վանեցի Գասպար փո-
սիկեան կը խնդրէ իմանալ թէ իր
մայրն ու քոյրը ողջ մնացած են
վանի մէջ կամ ի՞նչ են եղած:

Տեղեկութիւն ունեցողէն կը խըն-
դրուի հազորգել խմբագրութեանս
միջոցով:

ԾԱՆՈՒՑ ԳԻՐԲԵՐ

Աղլաւեր (Արշարունեաց ընկերութեան
խնդրանքով Ն. Ղ. Ինճիհանի գրած և
նորն ընկերութեան ծախքովը հրատարակ-
ւած տետրակ մ'է ազգասիրութեան յոր-
դորդ, որի մէջ ցոյց կը տրուին ազգա-
սիրութեան հրաշալի արդիւնքները, հին և
նոր ազգերի ազդասէր մեծ մարդերի կա-
տարած գործերէն օրինակներ բերուելով):
Բ. տպգր. 1902, 1,70 (1,80):

Պող եւ Վիլլիսի (Սերադեղ սրտաւարժ
պատմութիւն մը որ ֆրանսերէնէ թարգ-
մանուած է գրեթէ ամէն լեզուի, ինչպէս
և հայերէնի թէ՛ զարար և թէ՛ աշխար-
հաբար և զանազան աններէ: Լեզու մաս ծախս
զանուածը Առաւելատուրեան Մանուկ
պէլի աշխարհաբար թարգմանածի Գ. սը-
պագրութիւնն է, պատկերներով զարդար-
ւած 1 ֆր. և 20 սնդմ. (1,40):

Մ. Վարդապետեան. Ճեմէհիյի Մե-
նիլէ. և անց ալէպ՝ հարիւրաւոր Տո-
նիկէն պատմուած: 8 զգ. Մարգարեան
կողմէն: 2 ֆր. (2 ֆր. 25):

Բակուրյան. Կիպրոս կղզի (Ա. Աշ-
խարհագրական և պատմական տեսու-
թիւն): Բ. Հայ գաղթականութիւնը:
1 ֆր. 25 (1,35):

ՏՆՕՒԷՆ — ՍԻՆԵՐԻ

Ծ. ՓԱՐԹՈՒԳԱՆԱՆ
ՍԱՐԵՆԷ
Հայերէն Տպագրակ . Փարոսպետի
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi